

Enote ameriške mornarice bombardirajo japonske otoke

Oklopne ladje, križarke in rušilci bruhaajo izstrelke na japonske pozicije.—Zavezniška sila na kopnem in v zraku zadala težke udarce Nemcem na italijanski fronti. Nacijska oklopna kolona razpršena pri Carrocetu.—Ameriški letalci vrgli 1800 ton bomb na Frankfurt in druga nemška mesta.—Ruske armade počistile ozemlje ob progi železnice Leningrad-Moskva in okupirale čez 80 vasi in naselbin

Pearl Harbor, Havaji, 31. jan.—Močno ameriško bojno brodovje bombardira japonske postojanke na otokih Marshallove grupe v centralnem delu Pacifika že dva dni, poroča glavni stan admirala Chesterja W. Nimitza. V akciji so oklepne ladje, križarke, rušilci in letalonosci.

Sodi so, da je to največji napad izmed vseh, kar jih je bilo doslej uprizorjenih na te otoke. Bombardiranje z morja podpirajo bojna letala z metanjem bomb na japonske pozicije na otokih Maloelap, Wotje in Kwajalein.

Bojna letala in bombniki so izvršili prvi napad na otok Eniwetok v Karolinski grupi. Ta je oddaljen samo 800 milj od Truka, velike japonske mornarične in letalske baze.

Izgleda, da je bombardiranje z morja in iz zraku uvod v izkrcanje ameriških čet na otokih Marshallove grupe.

London, 31. jan.—Čez 1500 ameriških letelich trdnjav in bombnikov je metalo bombe na Frankfurt, Berlin in druga nemška mesta ter industrijska središča. Ta sila je v spopadih v zraku sestrelila 104 nemška letala, sama pa je izgubila 31 bombnikov in 13 bojnih letal.

Napad na Berlin je bil izvršen dvanaest ur po angleškem bombardiranju nemškega glavnega mesta.

Drugi roji ameriških in angleških letal so metali bombe na nacijska oporišča v Franciji in Holandiji.

Zavezniški stan v Alžiru, 29. jan.—Zavezniška sila na kopnem in v zraku je zadala Nemcem težke udarce v bitki za pošto Rima, zdrobila napad sovražnika na svoje mostišče na ozemlju 21 milj južno od italijanske prestolnice ter uničila 28 nemških bojnih letal, se glasi uradni Komunique.

Ti udarci so bili zadani Nemcem v trenutku, ko je Hitler po izjavi nemških vojni ujetnikov naslovil ukaz deseti armadi, da mora držati bojno črto pri Casinu, 80 milj od Rima, za vsako ceno. Pozorišče bitk, v katerih so enote britske armade razpršile nemško oklepno divizijo, je bilo pri Carrocetu, deset milj severno od Anzija. Britska armada je pognala Nemce nazaj in ujela več sto sovražnikov.

General Alexander, vrhovni poveljnik zavezniške sile, je naznanil, da je mostišče, katerega so ustanovile britske in ameriške čete, dolgo deset milj. Nemške topniške enote so obstreljevale to mostišče. Vest pravi, da se nemške oklepne kolone, zbrane pri Rimu, pripravljajo za naskoke na pozicije zavezniške sile.

Ameriške letelice trdnjave in bombniki so metali bombe na mesta v severni Italiji in na nemška letališča pri Marseille-su in Montpellieru, južna Francija, ki so razbile čez dvajset letal na tleh. Sedem ameriških bombnikov, ki so se udeležili napada, se ni vrnilo v svoje oporišče.

Ameriške, britske in francoske čete naskakujejo nemško bojno črto na obeh straneh Casina.

London, 29. jan. — Britski in

ameriški letalci so ponovno bombardirali nacijska oporišča na ozemlju pri Pas de Calaisu, Francija, kjer so Nemci zgradili takozvano "Atlantsko steno". Vrgli so več sto zažigalnih in razstrelilnih bomb, ki so porušile mnogo vojaških objektov in zanetile požare.

Ameriški letalci so prej metali bombe na Berlin in Heligoland, "nemški Gibraltar" na Severnem morju. Na Berlin je padlo 1680 ton bomb.

London, 29. jan.—Ruske armade so počistile vse ozemlje ob progi železnice Leningrad-Moskva po zdrobitvi odpora nemške obožene sile, nakar so začele prodirati od Ilmenskega jezera, 100 milj južnovzhodno od Leningrada, proti železnici Leningrad-Vitebsk. Nemcem je ostala samo ena železniška proga na severu — Leningrad-Pskov-Varšava.

Premier Stalin je sinoči naznanil, da so ruske čete udrele v Čudovo po okupaciji Ljubana in štirih drugih mest na ozemlju, 50 milj južnovzhodno od Leningrada. Ta mesto so Nemci držali dve in pol leta. V ofenzivi na severni fronti so ruske čete okupirale čez 80 vasi in naselbin v zadnjih treh dneh.

Sovjetske kolone se vale proti Estoniji in prve so dosele do točke, ki je oddaljena samo 34 milj od meje. Druge kolone prodirajo naprej v smeri Volosova, križišča železnice Leningrad-Varšava.

Moskva je naznanila novo rusko zmago v bitki z Nemci na vzhodni strani Vinice, v kateri je padlo čez dva tisoč sovražnikov. Rusi so razbili tudi 63 nemških tankov v tej bitki.

Zavezniška baza na Novi Gvineji, 29. jan.—Ameriški letalci so sestrelili nadaljnjih 27 japonskih letal v bitki nad Rabaulom, japonsko mornarično in letalsko bazo na Novi Britaniji, poroča glavni stan generala MacArthurja. V letalski ofenzivi v tem mesecu so Američani uničili 390 japonskih bojnih letal, sami pa so izgubili 54 letal.

Torpedna letala so napadla japonske ladje in tovorne parnike pri Rabaulu in potopila tri parnike, pet pa poškodovala.

Avstralske čete se bližajo Kiari, japonski vojaški bazi na severnem obrežju Nove Gvineje. Prve so oddaljene samo tri milje od te baze.

Pearl Harbor, Havaji, 29. jan.—Ameriška letalska sila je obnovila ofenzivo v centralnem delu Pacifika in bombardirala japonska oporišča na otokih Nauru, Wotju, Milu in Maleopu, se glasi naznanilo. To ne omenja rezultata bombardiranja.

Priloge za uničenje rumunskih oljnikov

Stockholm, Švedska, 29. jan. — List Tidningen citira poročilo privatnih virov iz Budimpešte, da so oddelki nemških vojaških inženirjev dospeli v Plešto, središče rumunskega oljnega polja, z namenom da uničijo oljnjake v služaju nevarnosti okupacije tega polja po sovražniku. Ta polja zalagajo z oljem nemške motorne kolone in bojna letala.

ADF se ponovno izrekla proti stavkam

Prihodnja seja v Philadelphiji

Miami, Fla., 29. jan.—Člani eksekutivnega sveta Ameriške delavske federacije so na svoji zaključni seji ponovili zagotovilo, da unije ADF ne bodo stavkale, dokler traja vojna, zeno pa so obsodili vse stavke. Smisel sprejetega zaključka je podal William Green, predsednik ADF, ki je izjavil: "Naši vojniki se bodo borili in naši delavci morajo delati."

Zaključek je bil sprejet poltem, ko je Joseph D. Keenan, podpredsednik odbora za vojno produkcijo in tajnik Čikaške delavske federacije, v svojem govoru naglasil, da morajo ameriški delavci napeti vse sile, da se poveča produkcija tankov, bombnikov, streliva in drugega bojnega materiala.

Člani sveta so sprejeli tudi resolucijo z apelom na vlado, naj stori korake za nasičevanje otrok v deželah pod nemško okupacijo. Resolucija poudarja, da se to lahko stori, ne da bi osiše imelo od tega koristi.

"Mi pošiljamo živila skozi blokado vojnim ujetnikom in ameriškim ter britskim civilistom, interniranim v Nemčiji, ne pa otrokom in revežem v Holandiji, Belgiji, na Poljskem in Norveškem," pravi resolucija. "To ni v skladu z ameriškim pojmovanjem pravičnosti."

Na banketu, ki se je vršil po zaključku seje, so voditelji unije ADF dali zagotovilo, da bodo kupili vojnopranih bonde za vsoto čez dve sto milijonov dolarjev. Prej je bilo naznanjeno, da imajo unije ADF 6.586.470 članov.

Philadelphia je bila izbrana kot mesto prihodnje seje članov eksekutivnega sveta. Ta se bo pričela 1. maja.

Finske unije povabljene na zborovanje

London, 29. jan.—Radio Heinsinki je naznanil, da so bile finske unije povabljene, naj pošljejo svoje delegate na zborovanje mednarodnega delavskega urada, ki se bo vršilo v Philadelphiji v aprilu. Vejo Tanner, finančni minister in vodja socialistične stranke, je dejal, da je z veseljem sprejel povabilo in da se bodo reprezentantje finskih unij udeležili zborovanja.

Croce izvoljen za predsednika konference

Bari, Italija, 29. jan.—Benedeto Croce, sloviti filozof, je bil izvoljen za predsednika konference petih protifasističnih strank, ki se je pričela v tem mestu. Grof Carlo Sforza je prečital telegame, ki bodo poslani amerškemu kongresu, britskemu parlamentu, premierju Stalinu, generalu Kaišeku, odboru za osvoboditev Francije in jugoslovanskemu ljudstvu.

Neodvisna unija zmagala pri volitvah

Chicago, 29. jan.—Neodvisna jeklarska unija je zmagala pri volitvah v tovarni Wisconsin Steel Co. in s tem postala predstavnica vseh delavcev pri kolektivnih pogajanjih. Ta kompanija je podružnica International Harvest Co. Volitve so se vršile pod nadzorstvom federalnega delavskega odbora.

JAPONSKO MUČENJE VOJNIH UJETNIKOV RAZKRITO

Cez pet tisoč ujetnikov umrlo v taboriščih

"SMRTNI POHOD NA BATAANU"

Washington, D. C., 29. jan.—Vojni in mornarični department sta dvignila zagrinjalo in razkrila povest o japonski bestialnosti in brutalnosti napram ameriškim in filipinskim vojnim ujetnikom, da ameriško ljudstvo izve, da so Japonci brezobzirno in namenoma izstradavali, mučili in morili ujetnike.

Dejstva razkriva povest pokojnega poveljnika Williama E. Dyessa, ki je pobegnil iz japonskega ujetništva in je pred nekaj tedni izgubil življenje v letalski nesreči v Californiji, polkovnika S. M. Mellnika iz Dunmora, Pa., in mornaričnega častnika M. H. McCoyja iz Indianapolis, Ind. Mellnik je zdaj v službi generala Douglasa MacArthurja v južnozpadnem delu Pacifika, McCoy pa se nahaja v Ameriki.

Skupno poročilo vojne in mornaričnega departmenta vsebuje odlomke povesti Dyessa in njegovih tovarišev, častnikov in vojakov, katere je vodil v svojo bodo po enoletnem ujetništvu v japonskem taborišču. Ča je nazval svojo povest "Smrtni pohod na Bataanu."

Samo v enem taborišču, Camp O'Donnellu, je umrlo 2200 ameriških vojni ujetnikov v aprilu in maju l. 1942, pravi poročilo. V taborišču Cabanatuanu je do oktobra istega leta umrlo čez 3000 ujetnikov. Število smrtnih slučajev je bilo večje v taboriščih, v katerih so bili filipinski ujetniki. Vsi so bili žrtve stradanja in mučenja.

"Smrtni pohod" se je pričel 10. aprila l. 1942, ko so Japonci naglani več tisoč vojni ujetnikov na letališče pri Merivele-su, Bataan. Japonci so pred pohodom obglavili več ujetnikov. Trpinčenje in smrt sta spremljali ujetnike na 85 milj dolgem pohodu, ki je trajal šest dni. Ujetniki niso dobili ne hrane in ne vode. Mnogo jih je zblaznelo zaradi lakote, žeje in neznosne vročine. Japonci so z bajoneti prisilili ujetnike, da so morali pokopati tri žive Američane in tri Filipince. Bolne in izmučene vojske, ki so se zgrudili na poti, so Japonci položili v vrste, nakar so pognali težka motorna vozila po živih vrstah, ki so jih strla.

Japonci so pretepali ujetnike s palicami in biči in jih streljali, ki so proslili za vodo in hrano v smrtni agoniji. Mnogo so izpostavili soncu, da jih je žgalo. Sedem dni po ujetju niso še dobili nobene hrane in potem le nekaj riža in rib.

Najmanj 400 vojni ujetnikov, tehnikov, je bilo odvedenih na Japonko na delo v vojni tovarnah. Neki japonski častnik, nadzornik taborišča, je dejal, da ujetne ameriške vojske sploh ne smatra za vojne ujetnike in da nimajo nobenih pravic. To potrjuje nedavno izjavo državnega departmenta, da je dobil informacije, da se Japonci ne držijo provizij ženevske konvencije glede postopanja napram vojnim ujetnikom.

Grški kvizling umorjen v Atenah

Bern, Švica, 29. jan.—Nemška časniška agencija DNB poroča, da je bil Nikolaus Kalivas, delavski minister v grški lutkarški vladi, umorjen v Atenah. Napadli in ustrelili so ga trije "komunisti", ko je bil na poti v svoj urad.

Domače vesti

Letalec se ubil

Waukegan, Ill., 29. jan.—Dne 10. januarja se je na letališču v mestu Augusti, Ga., po nesreči ubil slovenski letalec Frank A. Gostiša, star 28 let in rojen v Waukeganu. Pri nizkem poletu je njegovo letalo strmoglavilo na tla. Njegovo truplo je bilo poslano domov in pokopan je bil 15. t. m. Zapušča starše, brata in štiri sestre.

Nov grob v Chicagu

Chicago, 29. jan.—Dne 20. t. m. je umrl Jos. Zagar, star domala 65 let in doma iz Iške vasi pri Ljubljani. V Ameriki je bil 47 let in zapušča družino.

Iz Barbertona

Barberton, O., 29. jan.—Dne 28. januarja zjutraj so našli rojaka Johna Ujčiča mrtvega v postelji. Star je bil 62 let in rojen na Velikem Brdu pri Ilirski Bistrici na Notranjskem. Zapušča ženo, polbrata in polsestro.

Argentina zatira osiščno propagando

Telefonska zveza z Berlinom in Tokijem pretrgana

Buenos Aires, Argentina, 29. jan.—Argentinska vlada, ki je pretrgala diplomatske odnose z Nemčijo in Japonijo, je storila nadaljnje korake za izločitev vseh sledov nacizma v deželi.

Predsednik Pedro Ramirez je uveljavil serijo dekretov, da se zatira osiščna propaganda. Pričakuje se, da se bo Argentina kmalu postavila na stran demokracij in proti osi. Telefonska zveza med Argentino, Berlinom in Tokijem je bila pretrgana po prelomu diplomatskih odnosov.

Vlada je zaprla urad osiše naklonjenega lista El Pampera, ki je stalno napadal Združene narode, zlasti Ameriko. Policijski lov na osiščne agente in špione se nadaljuje.

Dekreti določajo restrikcije za osiščne državljane, cenzuro pism in drugih komunikacij in podvetje korakov za zaščito dežele. Ramirez je namignil, da bodo vse nacionalistične grupe, katerih politične in socialne filozofije zanikajo svobodščine ljudem, razpuščene.

Seja vrhovnega sovjetskega sveta

Razprava o zadevah mednarodne važnosti

Moskva, 29. jan.—Člani vrhovnega sveta Sovjetske unije so se sinoči sestali na svoji drugi seji od invazije Rusije po nemški sili v Kremlinu. Znamena kažejo, da bodo na tej sprejeti zaključki dalekosežne mednarodne važnosti.

Svet tvori ljudski komisarij in njegov načelnik je premier Stalin. Sovjetski tisk posveča veliko pozornost seji. Pričakuje se, da bodo razpravljali o raztegnitvi pravice sovjetskih republik v zadevah obrambe in zunanjih afer in vprašanjih organizatoričnega značaja.

Opazovalci sodijo, da bodo predlogi, nanašajoči se na pravice sovjetskih republik, odgovorili onim, ki so proti inkorporiranju baltičskih držav v Sovjetsko unijo. Prejšnja seja članov vrhovnega sveta se je vršila v juniju leta 1942 in na tej je bila ratificirana dvajsetletna pogodba vzajemne pomoči med Veliko Britanijo in Sovjetsko Rusijo. Zunanji komisar Molotov je takrat tudi poročal o rezultatu svojega obiska Londona in Washingtona.

Partizani presekali železnico

Bitke divjajo v bližini Belgrada

London, 29. jan.—Jugoslovanski partizani so presekali vitalno železnico Belgrad-Zagreb v šestih krajih po poročilu iz glavnega stana maršala Tita, poveljniča osvobodilne armade. Vest iz Kaira, Egipt, pravi, da so v teku ljute bitke med partizani in Nemci v bližini Belgrada.

Poročilo, oddano po radio-postaji Svobodna Jugoslavija in preštrnjeno po ameriški časniški agenturi Associated Press, pravi, da se ljute bitke med partizanskimi enotami in nemško silo nadaljujejo na ozemlju pri Tuzli in Zvorniku, vzhodna Bosna. Nemško poveljstvo je poslalo nove čete na pozorišče bitk iz krajev ob reki Donavi.

Partizani držijo pozicije ob rekama Drini in Bosni in v hribih ob dolinah, po katerih korakajo nemške čete. Tuzla, mesto, ki so ga Nemci zasedli po ljutih bitkah s partizani zadnji tork, leži 90 milj južnozpadno od Belgrada in 50 milj severovzhodno od Sarajeva.

Druga vest iz glavnega stana maršala Tita pravi, da se bitke nadaljujejo na ozemlju med Senjem in Novi Vinodolom. Švedski tisk je objavil poročilo iz Zagreba, da so zavezniški letalci metali bombe na Reko, ki so povzročile veliko škodo.

Eden svari japonsko vlado

Ostra obsodba mučenja vojni ujetnikov

London, 29. jan.—Zunanji minister Anthony Eden je v svojem govoru v parlamentu ostro obsodil mučenje britskih vojni ujetnikov v japonskih taboriščih na Daljnem vzhodu in naglasil, da so poveljniki armade in vlada odgovorni za to.

Japonci niso kršili samo načel mednarodnega prava, temveč tudi vsa načela civilizirane obnašanja," je dejal. "Poveljniki japonske armade in vlada naj si zapomnijo, da bo prišel čas obračuna."

Eden je citiral dokazane slučaje japonske bestialnosti. Britski vojni ujetniki v Siamu morajo v senci japonskih bajonetov graditi ceste v smeri Burme. Ti so podobni okostnjakom. Več sto jih je umrlo kot posledica bičanja in sunkov z bajoneti.

Neki poslanec je predlagal, naj britska vlada preko nevtralnih držav posvari Japonce, da bodo kaznovani za storjene zločine. Eden je odgovoril, da je vlada storila vse, kar je mogla v tem oziru, toda dobila ni nobenega odziva. Edino, kar preostaja, je objava dejstev, da se bo svet prepričal o japonski bestialnosti. Tokijska vlada bo morala prevzeti vso odgovornost.

Pet otrok zgorelo v požaru

Chicago, 29. jan.—Pet otrok družine Lawrenceja in Caroline Porter je zgorelo v požaru, ki je uničil njihovo hišo v Stone Parku, čikaškem predmestju. Žrtve so bili Paul, David, Selma, Laura in Grace. Oče in mati otroka delala v tovarni, ko je nastal požar.

Badoglijevi pristaji aretirali fašiste

Bern, Švica, 29. jan.—Pristali maršala Badoglija, predsednika italijanske vlade, so navalili na barake karabinerjev v Campionu in aretirali 21 fašistov. Ta kraj se nahaja v bližini Švice.

AMERIKA USTA-VILA DOVOZ OLJA V ŠPANILJO

Revizija stališča napram Francovi vladi

ANGLIJA POOSTRI-LA BLOKADO

Washington, D. C., 29. jan.—Vlada je naznanila, da je ustavila dovoz olja iz karibejskih luk v Španijo in da se je odločila za revizijo stališča napram režimu diktatorja Franca. Španija je doslej dobivala omejeno količino olja iz omenjenih luk, edinega vira, in kot posledica ni mogla ustvariti rezerv.

Odlotitev je udarec Španiji, ki sicer naglašajo svojo nevtralnost v sedanjih vojni, dasi je znano, da nemški agenti in špioni operirajo na njenem ozemlju, zlasti v bližini Gibraltarske, angleške trdnjave ob vhodu v Sredozemsko morje. Dalje je znano, da pošilja bojni material Nemčiji.

Španija noče izročiti italijanskih parnikov, kateri so internirani v njenih pristaniščih, zaveznikom, in je doslej ignorirala vse zahteve, naj omeji aktivnosti nemških agentov in špionov na svojem ozemlju. Ona je nedavno sklenila dogovor z Nemčijo in ji dala kredit v vsoti \$40.000.000 kot povračilo za pomoč, katero je dobila od nacistov v času civilne vojne.

Ameriška akcija je sledila protestu britske vlade zaradi aktivnosti nemških špionov in agentov v Španiji.

London, 29. jan.—Mornarični krogi so naznanili poostreitev blokade španskih pristanišč in storili korake za preprečitev vtihotapljanja kontrabandnega blaga, ki ga dovažajo parniki nevtralnih držav iz Južne Amerike v Nemčijo. Večina teh parnikov plove pod špansko zastavo.

Britske bojne ladje so v zadnjih tednih ustavile več španskih parnikov na morju in pri Gibraltarju v svrhu preiskave, da ugotove, ali so naloženi s kontrabandom. Britske mornarične avtoritete so zaslegle več španskih parnikov, na katerih se je nahajalo kontrabandno blago.

Dovoz ameriških živil v Anglijo

Zivilska administracija razkrila obseg pomoči

Washington, D. C., 29. jan.—Po poročilu, ki ga je pravkar objavila živilska administracija, je Anglija dobila čez milijardo funtov mesa in drugih živil iz Amerike v decembru preteklega leta. V zadnjih štirinajstih mesecih je Amerika poslala Angliji in drugim zavezniki državam 10.500.000.000 funtov mesa, žita in drugih pridelkov.

Okrog 60 odstotkov poslanih živil je dobila Anglija, 38 odstotkov Rusija, dva odstotka pa severna in zapadna Afrika. Amerika je poslala zavezniki državam skoro 21.000.000 funtov masla v decembru.

Druge pošiljke so vključevale 339.343.663 funtov sladkorja, 20.000.500 funtov sira in čez trideset milijonov funtov zelenjave vseh vrst.

Brazilijska razkrila izgube na morju

Rio de Janeiro, Brazilija, 29. jan.—Vlada je naznanila, da so osiščne podmornice torpedirale in potopile 22 brazilskih parnikov v preteklem letu. Tonaža teh je znašala 148.595 ton. Življenje je izgubilo 772 članov posadk in potnikov.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosematvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo posiljatelju le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (January 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam lost ne ustavi.

Slovanska vojna v Ameriki

Čikaški dnevniki so zanimivi te dni. Njihove rubrike za dopise čitateljev so polne preprirov med Poljaki in Ukrajinci in med Ukrajinci samimi; zdaj pa zdaj se pojavijo tudi kakšni hrvaški ali slovenski "partizani" in odgovarja mu srbski "lojalisti" (lojalni kralju).

V dnevnem časopisu drugih večjih ameriških mest je menda isto. Na ta način se bratje Slovani krejejo med seboj in razodevajo ameriški publiki, koliko jih je Amerika izobrazila in pridobila zase v dolgih letih, odkar so tukaj.

Poljaki in Ukrajinci "se dajejo" zaradi meje med Poljsko in Sovjetsko unijo. Poljaki očitajo ruskim boljševikom, kakšni nasilniki so, ki ponovno trgajo poljsko državo in kar sami diktirajo novo mejo; sklicujejo se na Atlantski čarter, štiri svobode in na moskovsko ter teheransko deklaracijo. Iz njihovega pisanja odseva veliko upanje na Ameriko in Anglijo, da izravnata ta spor v prid Poljski.

Ukrajinci—in tudi nekateri Poljaki s komunističnimi simpatijami—pa odgovarjajo, da so Poljaki lahko veseli, če dobe Curzonovo linijo kot mejo. Ker se poljski dopisniki radi sklicujejo na demokracijo, se ne morejo ukrajinski dopisniki dovolj ponorečevati iz poljske "demokracije," kakršna je bila v ukrajinskem delu Poljske od zadnje svetovne vojne do sedanje in naštevajo incidente zatiranega ukrajinskega jezika in ukrajinske pravoslavne cerkve po poljskih oblastnikih.

V ameriških listih se tudi oglašata dve struji Ukrajincev, narodnih in komunističnih. Prvi zahtevajo svobodno, neodvisno in združeno Ukrajino, h kateri naj pripada današnji sovjetski del Ukrajine, kakor poljski in rumunski del; drugi obmetavajo prve s fašisti in zahtevajo združeno Ukrajino v okviru Sovjetske unije.

Tako se pripravljajo—in prav resno—in ameriškim tisku bratje Slovani v Ameriki in "rekujejo" vprašanja svoje stare domovine, kakor da je "rešitev" odvisna od njih tukaj in kakor da nimajo nobenih tukajšnjih problemov!

Pred dvema letoma je bil ustanovljen Vseslovenski kongres v Ameriki. Kaj je prav za prav namen te organizacije, še danes ni znano—nobenega dvoma pa ni, da je bil to odmev vojne, posebno pa Hitlerjevega napada na Rusijo. Komunističen vpliv v tej organizaciji je bil takoj od začetka velik in vse je kazalo, da je Vseslovenski kongres v Ameriki le podružnica Vseslovenskega odbora v Moskvi, ki je bil organiziran v propagandne namene. Zadnje čase pa je opaziti, da se vodilni elementi Vseslovenskega kongresa v Ameriki skušajo otrestiti komunističnega vpliva in delujejo na to, da se ameriški Slovani koncentrirajo na svoje probleme v Ameriki, v zunanji politiki naj pa podpirajo ameriško vladno, ne pa izključno sovjetske politike. Do tega preobrata so vsakekor pripomogli ameriški Poljaki, ki so močan element v Vseslovenskem kongresu. Pri letošnjih predsedniških volitvah je pričakovati raznih homatij med ameriški "vseslovani," če se lotijo ameriške politike—ker se bodo razcepili na demokrate in republikance. (Komunisti že nosijo demokratsko krinko.)

Med ameriški Srbi se tepeta dva ekstrema, ki odsevata iz stare domovine: partizani in lojalisti. Prve vodijo poleg drugih komunisti—in duhovniki. (Čudna kombinacija na prvi pogled, toda končno se ni treba nič čuditi.) Drugi so monarhisti, med katerimi so spet duhovniki. Med obema ekstremoma je v teku srdita besedna in tiskovna vojna. Pri lojalistih je Draža Mihajlovič še vedno stari junak, ki nadaljuje že tretje leto vojno z okupatorji.

Ameriški Hrvati so razcepjeni na tri tabore in vse tri struje mehajo z zastavo—demokracije. Partizani, narodnjaki (bivši pavelčevci, ki pa so še vedno za neodvisno Hrvatsko) in hrvaški lojalisti—vsi so demokrate. Vses boj teh struj v njihovih listih se suče le okoli stare domovine; vsi tukajšnji problemi, problemi ameriške demokracije, so izginili za ameriške Hrvate. Pri Hrvatih bratski zajednici imajo izredne volitve za blagajnika in hrvaški komunistični Narodni Glasnik vodi agitacijo za svojega kandidata Krasica takole: "Kdor glasuje za Krasica, glasuje za maršala Tita—kdor glasuje za Petraka, glasuje za fašista Pavelčiča!"

Po zaslugi partizanov smo razdeljeni tudi ameriški Slovenci, ampak ne tako kot prej—na svobodomiselnih socialiste in katolike. Danes so naši duhovniki na obeh straneh. Trunk, Vodušek, Butala in nekateri drugi župniki so na partizanski strani, drugi pa so v nasprotnem taboru—in na obeh straneh je vse demokratično! Tako tavamo.

Nedavno je Prosveta prejela "epistol", v katerem je rečeno, da smo Slovenci "odpadek" Rusije. Vsi južni Slovani in vsi ostali Slovani so prišli iz Rusije in čas je, da se vrnejo nazaj v Rusijo! Mož je pozabil (ali pa ni nikoli vedel), da takrat, ko so pradedje Slovencev, Hrvatov, Srbov in ostalih Slovanov zapustili svojo pivotno domovino—še ni bilo Rusije, niti Rusov. Prvotnih Slovanov, iz katerih izvirajo vsi slovanski narodi z Rusi vred—ni več.

Mož je tudi pozabil, da smo danes v Ameriki—in mi se ne bomo nikamor vračali. Če se hoče kdo izmed nas kam povrniti, se bo vrnil v Slovenijo, v svojo rojstno domovino—in šele potem, ko se povrne tja, naj zasuka rokave in gre v boj, da bo njegova rojstna domovina boljša in svobodnejša. Vojna med ameriški Slovani in še posebej med Slovenci zaradi starega kraja je največji nesmisel. Američani se nam smejejo, v stari domovini nas pa bodo po vojni—zasramovali, kakor so nas po zadnji vojni. . . I. M.

Glasovi iz
naselbinIzbrpek poročila letni seji
podružnice št. 1 SANSa

Detroit, Mich.—Podružnica je bila ustanovljena 7. februarja 1943. Izvolil se je stalni odbor in določilo, da bodo seje v obeh Slov. domovih in v cerkveni dvorani. Tako je bila dana prilika vsakemu, ki mu je za blago našega naroda, da lahko sodeluje. Prostore za seje smo imeli brezplačno, za kar se najlepše zahvaljujemo. Sej je bilo v letu 1943 deset.

Dne 18. aprila smo imeli manifestacijo slovenskega dneva. Sprejete so bile tri resolucije in poslano SANSu v Chicago.

Dne 30. maja je bil shod. Govoril je predsednik SANSa Etbin Kristan.

Dne 11. decembra smo imeli družabni večer na čast L. Adamiču. Prireditelj je sijajno uspel. Nabralo se je \$488.50.

Podružnica ima 183 članov—devet društev, klubov in ustanov in 174 posameznikov. Letni prispevek je bil \$1739.75. Stroški so znašali \$1098.81. \$1000 je bilo poslanih na glavni urad. V blagajni je bilo 31. decembra \$655.94. Vse delo je bilo brezplačno. Odbor in članstvo se je zavedalo svojih dolžnosti. Vsak je po svoji moči gmotno in moralno podprl SANS. Na žalost je še mnogo takih, ki do sedaj še niso pokazali nobenega razumevanja za naše veliko zgodovinsko delo. Tudi pri mladini, z malo izjemo, ni bilo dosti odziva.

Prisrčna hvala vsem za požrtvovalno sodelovanje s prošnjo, da vsak član tudi v bodoče stori vse, da častno završimo veliko nalogo SANSa.

V odbor za leto 1944 so bili uradniški ponovno izvoljeni iz vseh dveh podpredsednikov. Dobil smo novo podpredsednico, sestro Mary Rent.

Seje bodo vsako prvo nedeljo v mesecu od dveh popoldne do junija, od junija do oktobra vsako prvo soboto v mesecu ob 8. zvečer izmenoma v obeh Slovenskih domovih. Februarska seja bo v nedeljo, 6. februarja ob dveh popoldne v Slov. domu, 17153 John R.

Prispevki za SANS bodo objavljeni v letu 1944 vsak mesec, da se lahko takoj popravijo, če je kje kakšna pogrška. V letnem izkazu, 1943 so bili pomotoma izpuščeni: Ana Potočnik \$2.00, Mike Music \$2.00, na Adamičevi prireditvi pa: Young Menton \$13.00.

V januarju 1944 so prispevali: Nabiralna pola Mary Knez; Martin Jamshitz \$3, po \$1 Math in Helen Novak, Mary Knez, May. Knez, Elisabeth Plahtar, skupno \$7.00.

Nabiralna pola Antonie Loe-niskar: John Turk \$5.00, John Mezec \$2.00. Po \$1.00 Frank Remsak, Jos. Kapel, Jos. Hren, Battiste D. Carte, Frank Baloh; John Lamut \$10.00, John Potočnik \$5.00. Skupno \$27.00.

Nabiralna pola Lie Menton: Jos. Smaltz 75c. John in Frances Berliz \$5.00, Anton in Mary Jurca \$1.00, Jože in Lia Menton \$10.00. Skupno \$16.75.

Na seji so prispevali: Društvo 121 SNPJ \$20.00, klub 114 JSZ \$4.00, Math in Frances Urbas \$2.00, Frank in Viktorija Hrescak \$1.00, John Plahtar \$4.00, Frank Nagel in soproga \$2.00, Louis in Jennie Urban \$5.00, Albert Kirin, \$1.00, Mike Gregorich \$2.00. Skupno v januarju \$91.75.

Vsem najlepša hvala. Na upravi
urad smo poslali \$600.00.

Vsa društva v Detroitu in okolici se prosijo, da izvolijo svoje zastopnike (ce) za podružnico št. 1 SANSa in javijo njihova imena in naslove tajnici podružnice.

Bulletini in druga literatura Združenega odbora jugoslovenskih Amerikancev št. 1 in 2 januarske izdaje so prišli. Pridite na sejo, da jih dobite.

Četrto vojno posojilo je v teku. Prosi se, da vsakdo pošlje število med to kampanjo kupljenih bonдов (dopisnica zado-stuje, lahko je brez podpisa), da se pošlje poročilo upravi SANSa v Chicago. Dokažimo z dejstvi, da nam je naša domovina prva.

Lia Menton, tajnica,
1205 Pallister, Detroit, 2, Mich.
Tel. MA-dison 2864.

Po 23 letih v Chicagu—II

Cleveland.—Zadnjič sem povedal, kako smo se končno znašli Clevelandčani v Chicagu na postaji, od kjer se s taksijem odpeljemo v hotel Sherman. Tam gremo takoj h gospodom registrantom, da se registriramo.

Vprašam, če imajo zame soto rezervirano—kakor sem bil naročil Mirku Kuhlju. Ko mu na vprašanje povem moje ime, pravi, da ni nič rezerviranega na to ime. Mislim sem si, da je Mirko mogoče pozabil radi svoje zaposlenosti. Klerku pravim, da je mogoče kaka pomota in sem skoraj siguren, da je soba zame rezervirana. Vpraša me ponovno za ime in mu ga navedem s črkami. Gleda in pravi, da ima to-le ime in mi ga pokaže. Ciljgovorim, da mora biti to moje ime, samo ni pravilno zapisano. Zapišem mu ga in se prepričam, da je takor. Pove mi, da so bili telefonično obveščeni in je takor prišlo do pomote. Dostavi, da bo soba prazna šele ob štirih popoldne. Nič zato, samo da bo za večerni počitek. Vzamejo mi kovčeg in bil sem prost, ob štirih pa naj še zglašim. Ostali niso vsi dobili sobe v tem hotelu, marveč so morali iti v druge hotele, ker tukaj ni bilo več prostora. Hotel Sherman je lep.

Hitro se še malo umijem in na zajtrk, potem pa na sejo, kajti označeno je bilo, da se prične ob 9:30, a tedaj je bilo že precej preko. Za zajtrk nisem bil razpoložen in v "Lunch baru" naročim le kozarec oranžnega soka, skodelico kave in "donac", kar je dovolj, saj tudi doma ne jem več. Utrujen od vožnje pa še do tega nisem imel teka. Ko použijem, pogledam naokrog in dobim Janka Roglja. Vpraša me, če sem že zajtrkoval, povem mu, kaj sem použil, nakar pravi, da mora on malo več in me povabi s seboj.

Sla sva na konec sobe in zasedeva mizo. On naroči zajtrk in ne bodi nemaren, isto storim tudi jaz, tako radi družabnosti, da ga ne bom samo gledal. V resnici mi je Janko dal apetit in naročeno jatce s slanino in kavo je šlo vse pod streho. Hitro použijeva in greva v lobijs, kjer se že zbirajo člani širšega odbora in eksekutive SANSa. Potem gremo na "mezanin" v zborovalno dvorano, kjer izvem, da tega in tega še ni. Pričeli so prihajati in veliko jih poznam, ako ne osebno, pa po ime-

nu, kajti vsi ti so javni delavci, sicer raznih prepričanj. Ze prej sem premišljeval, kako bomo zborovali, kajti bilo je prerokovano, da se bomo udarili za očetnjava.

Po kratkem rokovanju in seznanjanju zaslišimo kladiovo predsednika SANSa, sodruga Etbina Kristana, ki nas pozove k redu in prične sejo tega občnega zbora. O poteku istega ne bom poročal, kajti bo priobčen zapisnik in čitatelji se bodo lahko seznanili s podrobnostmi. Poslušam poročila, opazujem obraze in vidim, da so navzoči vsi naši uredniki razen treh ali štirih. Bili so socialisti, narodnjaki in duhovniki. Čudna mešanica, si mislim, ampak kmalu sem sprevidel, da smo se skupaj zbrali le kot Slovenci in kot taki smo zatopljeni v poročila eksekutive.

Na vseh navzočih se je videlo, da so prišli z dobrim namenom na to zborovanje in da vidijo trpljenje svoje rojstne domovine, ki vodi občudovalni boj proti agresorjem in tlačiteljem našega naroda. Ta toleranca in strpnost mi je dala občutek, da lahko ameriški Slovenci precej pomagamo k osvoboditvi in zednjenju zatiranega, razkosanega in krvavečega naroda v starem kraju.

Ob eni popoldne predsednik prekine zborovanje s pozivom, da se po kosilu ob dveh zopet zberemo v tej dvorani. Kosilo je bilo pripravljeno v posebni sobi za vse navzoče in nam ga servirajo naši črni bratje. Pridel sem k mizi, kjer sta sedeli Mrs. Jurca in Mrs. Krainz iz Detroita, dalje rev. Vodušek in mr. Zeleznikar. Udarili smo po zemljicah in čakali, da nam servirajo. Pri naši mizi smo menda zadnji prišli na vrsto. Bili smo v živahnem razgovoru, za kar je skrbela Mrs. Krainz. Malo tesno sem se počutil v tej sobi. Ko sva pričela pogovor z rev. Voduškom, sem prišel do zaključka, ako bi bili vsi naši duhovniki tako iskreni in širokogrudni kot je on, bi ne bilo takih razprtij med nami. Ampak žal, je malo Voduškov med nami, katerim bi bila rešitev naroda na prvem mestu in šele potem Rim.

Po kosilu zopet nazaj v dvorano, kjer se vsedem na strani v ozadju in se zamaknem v sejo. S Katko Zupančič sva pa kar tekmovala, kdo bo napravil več dima, ona s svačico, jaz s smodkom. Zborovanje je trajalo preko sedme ure, ob sedmih pa je bil napovedan koncert in shod v dvorani SNPJ na Lawndalu. Seja se je končala v najlepši harmoniji. Nekoliko napetosti je nastalo le takrat, ko je rev. Vodušek predložil neko resolucijo, kar je podaljšalo razpravo, v katero je poseglo precej navzočih. Končno je bilo tudi to rešeno z zadovoljstvom. To zborovanje je bilo potrebno, kajti to nas je tudi zbližalo k našemu skupnemu delu.

Po zaključku seje zopet rokovanje in posiljanje. Hitro stečem vsak v svojo sobo, kajti potrebno je, da smo hitro na Lawndalu. S Clevelandčankami se prej dogovorimo, da bomo skupaj vzeli taksij. Ne vem, ali smo se zgrešili ali se nisimo točno dogovorili, kajti čakam in čakam. Ko se naveličam in ker je bila ura že osem, najjsem sam taksij in voznik me poleg še par drugih odpelje proti Lawndalu. Mislim si, da bom pozen za koncert, ampak nič zato, ker takih stvari sem vaju v Clevelandu.

Tako se po 23 letih zopet znajdem pred dvorano SNPJ. Takrat se mi poslopije ni videlo

Chisholmska "palitika"

Chisholm, Minn.—Mislim sem, da se bo kdo drugi oglašil iz naše nasebine, ker pa zaman pričakujem dopisa, sem se jaz odločil, da malo poročam v javnosti. Kar se tiče vremena, še ne pomnim take zime kot je letošnjaja. Snega ni dosti in tudi mraz za še ni bilo do zdaj. Delavske razmere so kot drugod. Dela se zdaj povsod in delavcev pri-manjkuje posebno v rudnikih. To vidim tudi v rudniku, kjer delam že od leta 1898.

Mestne volitve so za nami. Za župana je bil ponovno izvoljen naš dobro znani John Gornik, ki ga vidite tukaj na sliki. On je sin slovenskih staršev in tudi slovenski jezik dobro obvlada in

tudi tukaj. Nekdo je imel dobro mestno delo in tudi dobro plačo in delal je tudi drugje. Pa je vprašal za večjo plačo in tudi dobil zvišanje \$20 na mesec. Drugi so delali polovični čas, toda so jim še pri tisti plači pri-krajšali. Nekateri so delali polovično časa in so jim še tisto vzeli.

Jaz ne bi nič oporekal proti zvišanju plače onemu, ako bi bil pravilno delal, toda ni. On je gledal samo za svoje prijatelje. Jaz, ki delam v rudniku, sem vprašal bossa za večjo plačo in jo tudi pošteno zaslužim. Pa mi je rekel "kapitan": "Če ni zate, pa pusti." Ako bi bila večina aldermanov bolj previdna, bi tudi dotičnemu tako odgovorila.

John Gornik, župan Chisholma.

smo Slovenci lahko ponosni nanj.

Izvoljenih je bilo tudi šest slovenskih aldermanov. Ampak trije so bili za Slovence samo pred volitvami, ko so prosili za glasove in obljubovali, da bodo delali z županom in ga tudi podpirali v vseh zadevah. Ampak ko so bili izvoljeni, so pa župana hrbet obrnili in politični vihar jih je obrnil v drugo smer. Tukaj imamo namreč dve stranki: kompanijsko in mestno. In tako je županova ali mestna stranka sedaj v manjšini.

Ko so dajali delo, so ti aldermani delali bolj tako kot je delal črnogorski kralj; Kdor ima dosti, dajte mu še več. Tako je

Po mojem mnenju je še dosti takih, ki so sposobni za njegovo delo.

Ko prebiram chisholmski časopis, vidim, da bo neka oseba iz četrte warda dobila \$77 plače, ni pa zapisano, kaj bo delala. Ali bo tudi ta oseba samo po plačo hodila? Ali je to pravilno? Ako bi ti naši mestni možje hoteli delati za dobrobit mesta, bi morali opustiti šebnosti ali strankarstvo. Ako je predlog dober in na mestu, tedaj naj bi ga večina odobrila neglede, kdo ga predlaga. Dokler bodo v zbornici uganjali to strankarsko politiko, bomo še čakali na boljše mesto.

Joseph Lovshin.

tako visoko in tudi ne tako dolgo—in resnici je bilo nižje in krajše. Plačam voznika in stečem v dvorano v skrbah, koliko sem zamudil. Na moje veliko začudenje vidim še vse razsvetljenje, živahnost in polno občinstva. Vprašam, koliko je vstopnina. Povedo mi, da nič; če bom razpoložen, bom lahko segel v žep, ko bodo pobirali prostovoljne prispevke za SANSa. (Se nadaljuje.)

J. F. Durn.

Novice iz Clevelanda

Cleveland, O.—Dne 24. januarja je v vozu ulične železnice stopil k meni vojak in me vprašal, kje je 62. ulica. Vprašal sem ga, če je Slovenec. Da, je odgovoril. Odkod je in kdo je? Edison A. Terbovec iz San Francisca, Calif. Tukaj obišče družino Matko.

Vprašal sem ga, če pozna Kur-nika, Tomšiča in Lekšana. Rekel je, da pozna "Big" Toneta in Lekšana, toda ne Petra. V Clevelandu je obiskal tudi svojega očeta.

Eugene Barbič je bil promoviran iz poročnika v nadporočnika. Sedaj je v Alaski in njegov naslov je: Ist Lt. Eugene Barbič, 11th Airways Comm. Squ., APO 981 c/o PM, Seattle, Wash.

Frank Barbič, poročevalec.

S poti

Minilo je 55 let, odkar sem vzdihnul s pesnikom: "Oj hišica očetova, Bog živi te. . ." To je bilo takrat, ko sem zapuščal rojstni kraj in se odpeljal v Trst k Jadranskemu morju. Kot neznanec sem se oziral sem in tja s prtljavo v roki. Nekdo me nagovoril, če sem prišel v Trst k njegovemu očetu, ki je bil v Trstu v vojakom in pravi, da mi pokaže ulico Via Madona de mare ali ulica Matere božje pri morju. Kot novinec sem se tam po vojaško sukal.

Takoj, ko sem prišel od vojakov, sem pričel akcijo za potovanje v Ameriko. Taval sem precej okrog gospode. Nekega

Ko sem zadnjič prišel s krakega potovanja po Minnesoti, sem na moje iznenadenje srečal mojega dobrega znanca, s katerim sva bila prej mnogokrat skupaj. Drug drugemu sva se začudila, ker se nisva videla že več kot sedem mesecev. (Po narodnosti je menda Francoz, toda dober prijatelj.) Ko ga je pobila na nogo, sem mu po svoje pomagala, kakor tudi prej že večkrat.

Povedal mi je, da je bil v Alaski—on je nekak mehanik—in se je tam precej zredil in mnogo zaslužil. Pripovedoval mi je, da je dovršena dvotirna cesta iz Združenih držav v Alasko, katero je zgradila armada v razme-

Ruski tanki v neki vasi v zapadni Ukrajini.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti)

31. decembra 1943.

Zato bomo mi kovači kovali... da ne bo med nami nespoznan, ko pride čas, ko sine dan, da vstane, plane kladivar, kladivar silni iz nas...

O. Župančič.

Danes, na starega leta dan, pišejo v angleških časopisih, da slovenski partizani oblegajo Novo mesto. Na Vipavskem so na padli nemški oddelek. Težki boji se vrše v Bosni in Dalmaciji. Nemški radio se pritožuje, da borbe z jugoslovanskimi partizani niso lahke. Da se bojujejo z angleškim orožjem, da jih bodo končno težki nemški tanki uničili... Tak je dan, taki so časi pri nas doma.

"Tovariši, tovarišice! Vse, kar sem vam doslej govoril o osvobodilni fronti, je njena logika, njena razumnost. Toda razumnost in logika še zdaleka nista celotna osvobodilna fronta, za kakšno osvobodilno fronto ni samo program, marveč življenska resničnost, življenska polnost, je čustvo in kri, je trpljenje in navdušenje, je žrtvovanje in umiranje, je ustvarjanje, je zgodovina... Narod, ki je tisoč let prelival kri za nasilne tujce, narod, ki se je zdel drugim in celo sam sebi rojen skoraj samo za hlapčevstvo, ta narod je v najslabših možnih okoliščinah, praznih rok, zapuščen od svojega dotedanjega vodstva, raztrgan med tri, do zob orožene in načrtno podivjane fašizme, sklenil oborožen upor in boj zoper okupatorje. In da je čudež popolnejši, dosega v svojem uporu uspehe... Tako smo torej storili to blazno junaško dejanje—in smo iz nič, dejansko iz nič, samo na zavesti ljudstva gradili, ustvarili svojo partizansko armado, prvič v zgodovini in to v najstrašnejšem trenutku našega narodnega življenja. Prva slovenska armada po trinajstih letih, naša armada, ki se bori za nas, za našo usodo, za našo bodočo svobodo."

Tako je govoril pri nas doma Josip Vidmar. Govoril je tako ob drugi obletnici nastanka osvobodilne fronte, "še pred prvo zoro v tedajni noči". To vam je prava blagovest iz naših krajev, veselo oznanilo o duhu in zavesti, ki stoji za partizanskimi podvigi. Človek mora slikati eno in drugo, da more razumeti oboboje, ker duh in dejanja izhajajo in se zlivajo drug v druge. Veselo oznanilo, da imamo v Sloveniji, ki so do kolen zakopani v zemljo, a gledajo na visoko in široko po našo deželo, kakor se ni še nihče oziral pred njimi. Na njih ni sledu zagrenjenosti, ki bi v svoji nesreči klicala nesrečo nad druge. Ni maščevalnosti, ki je primitivno pojmovanje pravičnosti. Vodstvo osvobodilne fronte je "v tem in v vsakem primeru stremelo za tem, da bi narodnoosvobodilnemu gibanju ohranilo sleherni drobec zdrave in pozitivne energije v narodu in da bi nobenemu častnemu in vrednemu Slovencu ne zapiralo poti do dela za našo veliko stvar". Vzemite te besede v okoliščinah, katerih so bile izrečene, ko je življenje en sam boj zoper tuje in domače sile, ko so strasti razpaljene do nerazodnosti, potem dobite njihovo vrednost.

Besede, so tehtane in ubrane kot to delajo oni, ki vedo, da jih bodo sodili in preiskovali umetniki in zgodovinarji poznih rolov. "O čem in o kom bo govoril bodoči slovenski politik, kadar bo navduševal Slovence za velika dejanja? O čem in o kom bo govoril slovenski romanopisec in dramatik? Prepričan sem, da o našem osvobodilnem boju kot največjem poglavju naše zgodovine; o nas, o vsem tem, kar mi ta leta, te mesece, te dni delamo, kar zdajle živimo, kar smo trpeli, kar pri tem čutili in česa smo se v tej naši borbi zavedali. Posredovali bomo za namcem duha, ki živi v nas, to junaško blaznost—in jim jo kazali kot najvišji polet naše narodne volje, da bodo iz nje črpali moč za svoje svetlejšje naloge."

Vidmar ne govori nič drugega kakor je govoril Churchill v parlamentu po padcu Francije, po Dunkirku, ko je napovedal nadaljevanje boja proti Nemčiji

in Italiji "if necessary for years, if necessary alone": "Let us therefore brace ourselves to our duties, and so bear ourselves that, if the British Empire and its Commonwealth last for a thousand years, men will still say, 'This was their finest hour'."

Kdo more obsoditi ljudi, ki gredo na delo s tako velikim občutkom odgovornosti v mislih? Če bi ne uspeli, bi ne uspeli, ker bi bilo človeško nemogoče uspeli. Oni vedo, da so sami najvišji sodniki sedanjosti, bodočnosti je ona, ki jih bo sodila; pred sodniki bodočnosti se hočejo postaviti, da jih bodo za tisoč let naprej priznali za voditelje naroda v njegovem najvišjem času.

V poslednjem letu zadnje svetovne vojne smo imeli Slovenci Janeza Evangelista Kreka. Če bi nam živel dalje, bi morda imeli Slovenci svojega prvega državnika, tako pa smo bili vedno obsojeni na politike. Pesnik Župančič je imenoval Kreka "genija za potrebo, genija širokih mas, ki je edini umel podati narodu ideal v prijemljivi, skoraj-

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

roma kratkem času. Po tej cesti sedaj dovažajo material in potrebščine vojakom v Alasko. Zdaj gre vsak dan po tej cesti mnogo blaga, in menda tudi za Rusijo.

Povedal mi je marsikaj zanimivega o Alaski. Dejal je, da so tam krotki medvedi bele in tudi druge barve, lepe lisice in druga kužuhovinska žival. Došli da je tudi severnih jelenov, Indijancev pa je tam malo, kjer je bil on.

Povedal mi je tudi o lepem junjskem in julijskem poletju, ko solnce vzhaja ob štirih zjutraj in zaide ob eni uri po polnoči. Lansk leto tam ni bilo običajne polne vročine razen kakih šest dni. Rekel je, da je videl zeljnato glavo, ki je zrastle v 15 dneh in vagala je do 15 funtov. Videl je razno divjačino, le kač ne. Pijača se je dobila, ali je zelo draga: mala steklenica pive dolar, žganje pa je tudi zelo drago. Kraj je zdrav. "Pomisli," je rekel, "kako sem šel slaboten v Alasko, sedaj sem pa tako rejen, dasi sem včasih delal tudi dolge ure..."

Vse to je dobil v mrzli Alaski: precej teže in tudi zdravje. Poletje je tam kratko, kakor tudi dolgi dnevi. Večino časa so tam mrzli dnevi in dolge noči. Požimi okrog božika je tam le par ur med svetlobe.

Matija Pogorelec.

Metropolska vojna

Cleveland.—V Prosveti z dne 21. jan. je imel metropolski "junak" spet precej dolgo klobaso, ki se je tikala spodaj podpisane zastopnika Prosvete in razpečevala Adamičevih knjig in Družinski koledarja. Sicer me ni hotel omeniti z imenom. Zadovoljen sem s tem, kar sem, kajti "večni popotnik" je znan skoraj po vseh Združenih državah kot "Ribbenčan Urban" in menda imam pri pretežni večini znancev tudi kredit. In to je, kar peče tega našega "junaka", toda ne morem pomagati. Olja pa možganskih medicin je treba!

da materialni obliki njegovih koristi". Župančič mu je zapisal v nekrologu, da "je postal naš centralni duh, srce v sredini". S temi besedami je Župančič izrekel Kreku največje in najdragocenejše priznanje. "Le kdor ve, kaj poetu pomeni predstava 'sredi vsega', ve, kaj je izrekel z besedami, da je bil Krek 'srce v sredini'." Tako pravi Vidmar o Župančiču in Kreku.

Krekovo "seme izkravelega naroda" je zdaj v rokah Vidmarjevih kladivarjev. Morda nam bo Vidmar postal prvi državnik. Danes je vodja osvobodilne fronte in duša "blaznega junaškega dejanja", partizanskih bojev. Pred leti je bil slovenski "filozof narodnosti", esejist "domovinskega čustva" v posameznih pesnikih, ki je prav tako individualno, kakor vsako drugo čustvo od ljubezni do najvišjih duhovnih vzgrov in strasti.

Pred več kot dva tisoč leti je zapisal Plato, da ne bo svet miren in zadovoljen, dokler vladarji ne postanejo filozofi ali filozofi vladarji. Ko smo na pragu novega leta 1944, je li previsoka naša misel, da stoji Slovenija na začetku take zlate dobe?

Dolenjka.

No, pogledimo, kaj piše. Sicer mu bom odgovoril le na nekatere točke, kajti je škoda časa in papirja za take malenkosti. Ta zastopnik ne uči in tudi ne more učiti drugih, želim pa in želim tudi naročniki tega delavskega lista in glasila delavske podporne organizacije, da piše vsaj tako kot je prejel. Kdor se hoče o tem prepričati, naj gre z menoj okrog naročnikov, ali pa naj skliče shod, kot sem že zadnjič omenil.

Kar se tiče mojega državljanstva, sem že zadnjič povedal vsem, posebno pa Mihatu Čoku, ki se je tudi vtaknil v tuje osebne stvari. Povedal sem, da sem državljan, da sem veliko delal za narod, Prosveto in SNPJ prejel in delam sedaj. Glede zamorca je res tako kot je on zapisal: lahko porabiš vso žajfo, toda nič ne zaleže. Zgagar ostane zgagar. Tone Zornik, le priidi v metropolo z možganskimi medicinami, ako bo kaj zaleglo, kajti bolezen je že zelo zastarela—je kronična!

Glede tistega njegovega znanca, ki se je ponudil za zastopnika, ne vem, kdo bi bil; toda ve že oni, ki ga je odklonil in zakaj ga je odklonil.

Dalje pravi, da dobim oziroma dobe razpečevalci Adamičevih knjig dolar od knjige in 30c od koledarja in ugotavlja, da to ni delo za narod. Ako dolarji in 30c kar padajo v žep brez truda, zakaj tudi on ne gre med ljudi in prodaja Adamičeve knjige in Družinski koledar? Saj pri Proletarcu iščejo prodajalce tudi Adamičevih knjig, ne samo koledarja. Ampak pridnih, poštenih in uljudnih prodajalcev kot so Ludvik Medvešek, Tone Zornik, "večni popotnik" in še nekaj drugih—ni. Ako nam copaki ne smrdijo, menda tudi tebi ne. Lahko pa kaj zastopni storis, kakor storimo poleg plačanega tudi mi marsikaj zastopni.

Ravno sinoči sem bil zopet na federacijski seji. To je bila moja 171. seja pri federaciji. Sem zastopnik društva 147 SNPJ že od začetka federacije in za to nisem prejel še centa plače, pravil pa že marsikaj copak in tudi desetak. In ravno pri tej federaciji je bil "večni popotnik" ves čas aktiven; kamor so me po-

slali, sem šel in izvršil vse dane mi naloge. Zato me imajo tudi skoraj vsi zastopniki in zastopnice rade, moj kritik pa mi je tega nevoščljiv. Kje si bil pa ti, brate, da te ni bilo na seji? Skoraj vsi drugi tukajšnji člani gl. odbora stalno posečajo te seje, medtem ko ti najraje drugim pridnim delavcem mečeš polena pod noge.

Lahko ti opišem tudi drugo zastopniško delo, na primer za Slovenski narodni dom na St. Clairju, za dramsko društvo Ivan Cankar, prej za društvo Lunder-Adamič itd. itd. In pri tem bi popolnoma nič ne pretiraval. Obenem pa ti opiši, kaj in koliko si storil.

Omenjaš Franka Udovicha iz Chicagoa. Ej, Frank Udovich in njegova žena Mary sta naredila že veliko brezplačnega dela za SNPJ, Prosveto, JSZ in za narod. Obema lepo priznanje. Kar se tiče onih pritožb, ki jih menda čita glavni tajnik na sejah glavnega odbora, naj bo "junak iz metropolske Like" brez skrbi, da jih ni bilo preveč.

In še to: kdor neprenehoma prinaša v javnost sumnje in vae slabo o drugih, ki jih slučajno nimam rad, on pa še predstavlja kot da le sam ve in prav naredi, večina drugih pa vse narobe in da je le on upravičen do kritike drugih, bi moral biti tudi toliko možak, da bi tudi sam sprejemal kritiko kot jo on neprestano deli. Ampak bog ne daj, da bi njemu kdo rekel kaj kritičnega; takoj ga izziva in udira po njem. Res je treba močnih medicin!

Anton Jankovich, zastopnik.

Izločitev fašistov iz uradov

Vojaška vlada naznanila čistko

Neapel, Italija, 28. jan.—Zavezniška vojaška vlada je odredila drastično čistko v treh italijanskih provincih. Odredba določa odstavek vseh bivših fašistov iz javnih uradov v Neaplu, Beneventu in Avellinu.

Odredba je prva čistka na široki podlagi. Člani vojaške vlade so prej pojasnili, da so bile odstranitve odredene le v posameznih slučajih, da se je preprečilo razvijanje administracijskega ustroja. Okrog tisoč znanih fašistov je bilo odpuščenih.

"Sedaj imamo dovolj sposobnih ljudi za prevzete uradov," pravi vojaška vlada v deklaraciji. "Skrbeli bomo, da bo administracijski ustroj uspešno funkcioniral."

Avtomatična odslovlitev vseh oseb, ki so bili člani fašistične stranke in tej pridruženih organizacij, je bila odredjena. Med temi so oni, ki so izvršili prestopke proti osebni svobodi prebivalcev, kakor tudi oni, ki so prešli japonska in nemška odlikovanja za svoje delo v prilogi osišču.

Vojaška vlada je objavila seznam 500 javnih uradnikov, vojaških in mornaričnih častnikov, ki so bili odpuščeni zaradi fašističnih aktivnosti v prošlosti. Vlada je naznanila, da bo drugi seznam kmalu objavljen.

Najzanimivejša dnevna delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Mars-sosednji svet

Prof. Silvo Breakvar

Naša Zemlja je velikanska krogla, ki plava brez vsake opore v neizmernem prostoru. V 24 urah napravi en vrtež okoli svoje osi ter nam na ta način ustvarja dan in noč, dobo dela in dobo počitka. Še neko važno gibanje ima. Brez prestanke se žene v neznansko velikem krogu, čigar polmer meri 150 milijonov km, okoli Sonca. Čeprav hiti z blazno hitrostjo naprej—v eni sami sekundi napravi 30 km dolgo pot—rabi vse leto, preden pride zopet na isto mesto svojega tira.

Z gibanji Zemlje določamo in merimo čas. Njeno vrtenje nam daje krajšo časovno enoto, namerč dan v širšem smislu besede ali 24 ur, s kroženjem okoli Sonca pa nam meri Zemlja daljši časovni presledek—leto.

Vrtinja os Zemlje stoji posevno na ravnini, v kateri leži krog zemeljskega gibanja. Os je vedno sama sebi vzporedna; zato so nekaj časa eni, drugi drugi predeli na Zemlji od Sonca bolj osvetljeni in ogreti. Z drugimi besedami povedano, radi omenjene lege osi imamo letne čase. Teh časov bi na Zemlji ne bilo, če bi stala vrtinja os pravokotno na ravnini gibanja.

Zemlja pa ni edini dvorjan našega Sonca. Poleg nje so še druga nebesna telesa, še druge velikanske krogle, ki jih nevidna sila priganja k mogočnemu plesu okoli njega. Po oddaljenosti od Sonca si sledi tako: Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun in Pluton. Iz te velike družine smo izbrali Marsa, s katerim se hočemo nekoliko seznaniti.

Kaj pomeni ime "Mars"? Imena premičnic, izvenzemljani, so prevzeta od rimskih božanstev. Mars je bil Rimljanom bog vojne. Čeprav so si ga umisljali kot zalega, krepkega mladčnika, oblečenega v vojaško opremo tedanjega časa, ni bil pri narodu nič kaj priljubljen, ker je vihtel svoje žezlo takrat, ko je tekla kri v potokih in so dežele odmevale od krikov groze in strahu.

Premičnica, krščena na ime tega boga, ki se ga je vse balo, je ena najsvetlejših zvezd ter žari v izrazito rdeči svetlobi. Njena barva spominja na kri in na barvo pošastnih zubljav po žara v temni noči. Razumljivo je tedaj, da je bila premičnica že v sivi davni preteklosti vojnomu bogu in imenovana po njem.

Oglejmo si, kaj nas uči zvezdoslovje o tej skrivnostni zvezdi, ki je soseda naši Zemlji! Mars, ki ima obliko krogle, kakor smo že omenili, se tudi giblje v silno velikem krogu okoli Sonca. Ravnila njegovega kroženja se skoraj popolnoma sklada z ravnino, v kateri se Zemlja premika. Za enkratno obkroženje Sonca pa rabi skoraj dve leti (43 dni manj), ker je njegova pot daljša in tek počasnejši od Zemlje. Zvezdoslovci so izračunali, da je povprečno za 228 milijonov km oddaljen od Sonca, torej za 78 milijonov km več kakor Zemlja. Radi večje razdalje prejema manj svetlobe in toplote, niti slabo polovico tega, kar nam pošilja Sonce.

Mars spada med male premičnice; v primeru je Zemlja skoraj dvakrat večja od njega. Njegovo telo vsebuje tudi manj snovi, zato je njegova privlačnost manjša, predmeti na njem so lažji kakor na Zemlji. Zajezen mož, ki tehta recimo 100 kg, bi bil na Marsu samo 40 kg težak! Hoja na tej zvezdi bi nas malo utrujala. Prenašali bi lahko predmete, ki jih na Zemlji komaj premaknemo. Skoki v višino ali dolžino bi pustili daleč za seboj vse svetovne rekorde. Moč naših mišic bi se namreč ne spremenila radi preselitve na Mars, pač pa bi sile, ki bi jih premagovali, postale manjše.

V daljnogledu vidimo Marsa kot okroglo ploščico, na kateri zaznamo svetlejšje in temnejše lise. Te maroge—razen izjeme, ki jo omenimo pozneje—svojih oblik ne spreminjajo, kar nam je v dokaz, da res zremo na površje premičnice. Iz gibanja lis so dognali, da se Mars vrti. Za en vrtež potrebuje pol ure več kakor Zemlja. Tudi na Marsu se tedaj menjavata noč in dan.

Vrtinja os Marsa je nagnjena napram ravnini njegovega gibanja. Zato imajo Marsove pokra-

Slike kaže kitajske delavce pri gradnji letališča v hribih.

jine podobne letne čase, kakršne poznamo mi, le da so še enkrat daljši od naših.

Defalji smo, da kaže Marsova površina različno svetle pege stalnih oblik. Z dolgotrajnim in napornim opazovanjem so zvezdoslovci vestno prerisali njeno lise in ustvarili pravcato karto te premičnice, podobno kakor imamo v atlantih načrtano Zemljo z vsemi njenimi morji in pokrajinami. Posameznim lisam so dali imena, da jih moremo razlikovati in točno označiti.

O naravi teh peg si v prejšnjih dobah niso delali mnogo siliv las. Kdor je že bil na gorah ali vzvišenih mestih in je motril pokrajino pred seboj, je najbrže zaznal, da so stoječe in tekoče vode njeni najtemnejši predeli, suhi, obraščeni ali neobraščeni deli pa zmeraj svetlejši. Ako bi Zemljo gledali z Lune, bi tudi na njej videli temnejše lise, ki se skladajo z njenimi morji in oceani, svetlejšje bi pa imele oblike celin in večjih otokov. Podobno so tolmačili pege na Marsu: kar je temnejšega, se krije z morji, jezeri in rekami, ostalo s kopno zemljo. Ta razlaga ima seveda samo značaj domneve. Voda v večjih množinah, gledana iz daljave, ima res temnejšo barvo; s tem pa še ni dokazano, da je vse, kar vidimo temnejše, v resnici tudi voda.

Opisano tolmačenje Marsovih peg je dobilo prav posebno oporo v zanimivem odkritju, ki ga je napravil sredi druge polovice 19. stol. italijanski zvezdoslovec Schiaparelli. Pri motrenju Marsove površine je zaznal, da so temne lise zvezane med seboj s tankimi in ravnimi, komaj vidnimi črtami. Imenoval jih je kar kanale ali prekope. Njemu v čast budi povedano, da ni mislil a to besedo označiti tudi značaj in naravo temnih črt. Rabil je ta izraz, da je to, kar je videl, lahko na kratko imenoval. Ime samo mu je bilo pač postranskega pomena. Pa je že bil ogenj v strehi. Ljudje so vzeli vse dobesedno, in hitro je nastalo silno zanimanje za Marsa, ki se še do današnjih dni ni popolnoma poleglo. V njem so videli zvezdo, objudeno z umnimi bitji. Zapeljiva reč, vedeti, da žive daleč v vesolju sovrtniki človeka!

(Se nadaljuje.)

Cetrto vojno posojilo

(Office of War Information, Washington, D. C.)

Govornik: "Ako ste večši farmarstva ali živinorej, vam je znano, da je treba denarja za popraviljanje in nadomeščanje naprav in za nakup novih strojev. Vsakdo izmed nas pa ima tik pred seboj veliko priložnost, da izvede potrebni prihranek in obrem, ko to dela, izpolnjuje svojo dolžnost državljana."

Kupujte vojne bonde. Vložite vsak dolar v bonde, katerega morete vložiti. Ne pozabite, da le posojate svoj denar, ako kupujete vojne bonde... vaši vloženi dolarji v vojnih bondih, pomagajo kupovati orožje, hrano in zdravila za naše fante onstran morja.

Ko bo vojna končana in bodo vaši bondi dozoreli, boste imeli dovolj denarja na razpolago za popraviljanje in nadomeščanje naprav na svoji farmi... ako vložite vsak svoboden dolar zdaj v vojne bonde, zdaj, ko se vrši podpisovanje vojnega posojila v podporo našega napada.

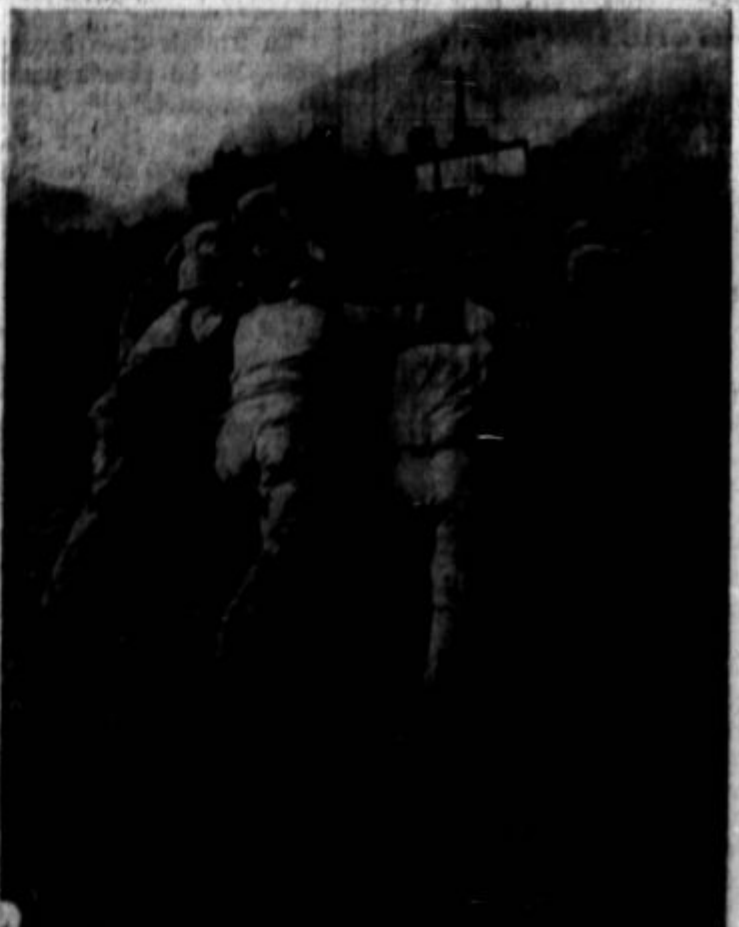
Zenske moči za vojno delo

(Office of War Information, Washington, D. C.)

Govornik: "Žene, ali delate vse, kar morete v našem vojnem naporu? Ako varite kovine ali delate v orožarnah, dajete na en način svoj polni prispevek k vojnemu naporu. Toda na tisoče žena je treba tudi v važnih civilnih službah, na primer v restavracijah in v zavodih za pranje. Mnogo drugih je treba, ki bodo nosile uniformo WAC, WAVE, SPAR in marinov."

Te službe se morda zde zelo oddaljene od vojne fronte, toda ona žena, ki vrši to službo, služi svoji domovini na polju, ki je bistvene važnosti, ako hočemo, da delajo vojne industrije s polno paro.

Nujna potreba vlada po ženskih močeh vseh starosti, bodisi izurjenih ali ne, da delajo ves dan ali pa le deloma. Javite se torej pri svojem lokalnem United States Employment Service uradu še danes. Naše boste tam vsa potrebno pomoč, da najdete svojim sposobnostim primerno delo na domači fronti—(OWI).

Ameriški vojniki na italijanski fronti potiskajo motorno vozilo iz blata.

Ruski vojniki v akciji proti sovražniku na karelijski fronti.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Tam se tudi zbirajo vsa za pošiljatev v Španijo namenjena pravilni bogastva najbolj katoliškega španskega veličanstva, zlato in srebro iz rudnikov v Peru in Mehiki.

Ta korzarjska pogodba je bila sklenjena na Kravjem otoku, kar je bilo več vredno, ko če bi se bila podpisala na Tortugi. Gospod de Cussi Tarin, ki prezidira na Tortugi, je sicer zelo omilil svojo prvotno slabo voljo, toda le napram nekaterim, v ostalem pa je moral vsem večjim Filibustejskim zborom delati težave. Zato je bilo najbolje, da so delali kar brez njegove vednosti. Dogovorili so se, da se snidejo v luki majhnega otoka Vieille Providence, v odprtem morju pred Nicaraguom, baš naproti Puerto Bello. Ko je bilo vse kar najskrbneje pripravljeno, se je odpravil Tomaž na pot pod varstvom svetega Iva dne 19. maja, ki je baš god tega svetnika. Razpel je jadra in se odpravil naravnost na dogovorjeni kraj v trdnem pričakovanju, da najde takoj vse pričakovane stvari: tovariše in pogodnike. Saj so se odpravili na pot že tri do štiri dni pred njim in ga najbrže že nestrno pričakujejo.

Po tridnevni vožnji, boljše bi ne mogla biti, najde Tomaž res v rokah pred imenovanim otokom dve ladji, obe dokaj večji, ko njegova fregata, obe s plapolajočimi belimi zastavami. Tomaž ni niti trenutno dvomil nad tem, da bi bili ladji drugačni ko pričakovani ladji van Horna in Laurenta de Graafa, ki sta se udeležila podjetja in ki sta v resnici poveljevala prav izdatnim ladjam. Zato je bil silno in zelo neprijetno presenečen, ko sta obe ladji naenkrat povili bele zastave in razvili namesto tega filibustejskega znaka kastilijanske zastave ter istočasno pričeli s streljanjem. Previdni Guenole je tudi to pot rešil "Lepo podlasico".

Previdnejši ko njegov kapitan, je že izpočetka, ko je zagledal tuji ladji, nekaj vohal, ter je pod pretvezo, da bo streljal salut, dal odstraniti zaklopnice pred topovi ter jih nabasal. Tudi je postavil topniško moštvo na svoja mesta. Zato je "Lepa podlasica" mogla kar hitro odgovoriti španskim napadačem. Bila pa je vkljub temu v dokaj sitnem in opasnem položaju, v ozkem prelivu, kjer ni mogla izvajati svojih spretnih manevrov, in nasproti dvema močnejšima nasprotnikom. Zaseda je prežala na "Lepo podlasico" na izrečno povelje namestnika na Panami. Ta dostojanstvenik je najvišji vojaški in civilni zapovednik na Panami in generalni kapitan vseh v Peru in Mehiki nastanjenih španskih čet. Svojemu kralju je prisegel, da bo očistil vso Ameriko filibustejske zalege, ali pa da sam pogine.

Po svojih špijonih je izvedel o podjetju, nameravanem proti mestu Puerto Bello, in je zato mesto utrdil ter postavil vanjo pojačeno posadko, vrhu tega pa je odposlal k otoku Vieille Providence veliko brodogve z nalogom, naj polovi vsakega korzarja posebej, kakor hitro se prikaže, in naj jih uniči. Laurent in van Horn in de Graaf sta že morala pobegniti pred španskimi ladjami. Tomaž je imel še večjo smolo ko njegova tovariša, padel je v zasledu, ki mu jo je nastavila zadnja straža tega brodogve. Obe španski ladji sta imeli šestdeset in dva topa, "Lepa podlasica" pa, kakor vemo še od prej, samo dvajset.

Toda borba proti dve ali večkratni premoči za pustolovce ni nikakršna posebna ali izredna naloga. Desetkrat se je Tomaž izvil že iz mnogo slabšega in opasnejšega položaja. Zato se tudi sedaj ni ustrašil. Kratkoterminalno se je spravil na svoje delo in Španci so kmalu spoznali, da so se upali mnogo preveč, ko so se lotili

takšnega sovražnika, ne da bi postavili proti njemu samemu svojega celega brodogve. Zaman so se borili kakor obupanci, zaman so streljali svoje karteče in palili cele salve iz baterij, ne da bi si vzeli dovolj časa za merjenje. Maloneški topovi so s smrtonosno gotovostjo pogodili vsakokrat svoj cilj. Delo "Lepa podlasice" je bilo tembolj grozotno, ker se je vršilo v polni tišini, ki jo je strogi Guenole tudi topot kar najstrožje zahteval. Končno je bila večja španska fregata popolnoma razstreljena in razbita, tako da je povila svojo zastavo in se odstranila iz borbe ter takoj nato naselila na čer in se razbila. Bila je odpravljena. Njena tovarišica pa je tudi spustila žolto-rdečo zastavo in se udala Tomažu.

Sedaj pa se je zgodil oni slučaj, ki je postal tako usoden.

Dečki od "Lepa podlasice" so spustili svoje čolne in se povzpeli na španski krov, ves pokrit z umirajočimi in ranjenici. Navada je, da korzarji pri takšnih prilikah pobijejo vse, kar je že ranjeno, da se ne obteže po nepotrebnem z oskrbo in da se vsa potrebna zdravniška pomoč prihrani potrebnim zmagalcem. Tudi sedaj so Malonezi pričeli odpravljati svoje ranjene sovražnike na oni svet ter jih kratkoterminalno metati v morje čez krov. Naenkrat pa se dvigne eden teh ranjenec iz zastoe z milim glasom, potem pa uide rokama, ki ga že drže, plane pred Tomaža, pade pred njim na kolena, mu objame noge in kričijo: "Sennor Capitan! No me mateis! Yo os dire la verdad!" (Gospod kapitan, nikar me ne ubijte, resnico vam povem...)

To je bil dobesedno isti krik, kakor ga je Tomaž slišal na svoji ladji tik pred zavzetjem Ciudad Reala, takrat, ko mu je oni Mulat potem služil za vodjo. Beseda "verdad", resnica ga je napravila tako radovednega, ker je slutil, da izve kaj posebnega. Toda vkljub jasnim in dovolj določenim vprašanjem se ranjenec kar ne more pomiriti, vedno drži Tomaževa kolena objeta in se kar stresa pred tem, kar bo sedaj le povedal. Tomaž postane končno nestrpen in pravi: "Spravite ga s pota, saj ne ve nič, ali pa, dajte mi pištolo!"

Sedaj se le izpregovori ranjenec, in kar je povedal, je spravilo Tomaža vso kri v glavo. Kajti ranjenec ga najprej še enkrat naprosi naj mu daruje življenje in ga "pomilosti", potem pa pravi, da je njegovo ime Mohiere, in "on" je rabel, panamski rabel, ki so ga imeli na krovu na osebno željo predsednika Paname, ki je zagotovo pričakoval, da se polasti Filibustejskega brodogve in da bo pri tej priliki dal pobesiti vse filibustejske glavarje, na prvem mestu pa plemenitega gospoda Jagnje. Nikdo ne dobi pardona, vsi bodo viseli, in gospod Jagnje na najvišjem drog.

Dečki izbruhnjejo v ogorčene krike. Tomaž jim zapove, naj molče, potem pa zre v rabilja, ki se vedno kleči pred njim.

"Pomilosten si," mu pravi. "Tudi svobodo ti vrnem, pod enim edinim pogojem, da pošeseš predsedniku pismo od mene. Kajti pisati mu hočem. Med tem pa skrbno glej okrog sebe in si vse zapomni, kajti o vsem kar vidiš pri nas, mu boš poročal."

Po teh besedah potegne svojo sabljo in se napoti proti lini, ki vodi v notranjost ladje. Sablja je iz najboljega jekla in ostru brušena. Nepoškodovani Španci so pobegnili v notranjost ladje, kakor navadno v takšnih slučajih. "Gori vi vsi!" ukaže Tomaž z grmečimi glasom.

(Dalje prihodnjič.)

Sirene tulijo ...

A. Rožman

III

Tedaj jih pokliče mati h kosilu in vsi planejo k mizi. Nekaj časa se ne sliši drugega kot cmokanje z ust. V lica so rdeči in potni.

Naenkrat zajoka Milka:

"Mama, Jožek tako hiti, vse

bo pojedel sam."

"In Tinček deva krompir na stran, ko bo skleda prazna, ga bo pa pojedel."

"Milka pa je kar nelučen krompir, samo da več poje."

Vsi hite, da je skleda naenkrat prazna.

Tedaj zajoka Tonček: "Tako sem še lačen."

"Le potrpi, saj ne boš dolgo, čez par dni bomo imeli kruha."

Veliko upanje je v Zagarjevem srcu.

Tudi Kovačovo srce je polno upanja, da mu je lahek korak, ko stopi v hišo umiranja in bede.

"Morda je Reza danes boljše in že stoji ob štedilniku." In zakaj ne bi bila, ko sonce sije tako svetlo in toplo ter je veselo njegovo srce.

Tako stopi v kuhinjo. Ob štedilniku stoji Tonček ter kuri. V loncu vre voda, v drugem pa se kuha krompir.

Ni še vstala in zopet bo moral sam skuhati kosilo. Pa nič zato, saj bo kmalu bolje, saj bo zaslužil v tovarni in za denar ji bo kupil zdravja.

"Kaj kuhaš Tonček?"

"Krompir in krop."

"In kaj bova dala na krop?"

"Ne vem."

Počasi in tiho je spregovoril ti dve besedi in povedal z njima vse.

"Ti ne veš, pa vem jaz. Steel hitro po moko."

Tonček uboga in gre k trgovcu. Kmalu prijoka nazaj.

"Trgovce ne da."

"Zakaj ne?"

"Ne da."

A GENERAL'S HEADQUARTERS ON BOUGAINVILLE

A COT, TABLE and a few yards of canvas hung loosely between two poles is used by Brig. Gen. Field Harris, U.S.M.C., as his home and headquarters on Bougainville. This typifies the rugged living conditions of the Marines on the island. General Harris commands the air arm. Marine Corps photo.

Kovač gre sam v trgovino in poprosi, da bi dobil malo moke na upanje. Trgovce ostane neizprosen:

"Sedaj štrajkate in ne boste dobili v soboto denarja."

"Zato torej," kolne Kovač, ko gre praznih rok iz trgovine, "zato ne daš, ker štrajkamo. Dobro, pa nič, saj bo v tvojo škodo. Ni. Nikdar več ne grem k tebi kupovat, tudi takrat ne, ko bom imel denar. In to ne bo dolgo."

"Tudi jaz nisem nič dobil, Tonček, pa nič ne de, opoldne bomo jedli samo krompir, za večer bom pa že poskrbel."

Iz kuhinje gre v sobo k ženi. Ta leži z zaprtimi očmi v postelji in nič krvi ni v njenem obrazu; pogledal bi steno in njeno polt, pa ne bi opazil razlike v barvi, oboje je blede in mrtvo.

Počasi stopi k njej in le po hropenju njenih votlih prs pozna, da še tli življenje v njej. Tli, a zdi se, da bo vsak čas ugasnilo.

"Kako ti je, bolje?"

"Zdi se mi, da bo kmalu boljše. Morda v par tednih ... ali pa še prej ... Cutim, kako mi gineva moč ... in bojim se ... za otroke se bojim ..."

"Ne boj se, saj ne boš umrla, ozdravila boš in zopet bo lepo pri nas. Danes smo pričeli štrajkati, ko bo štrajk končan, bomo dobili boljše plače in lahko bomo kupili zdravja, za denar se kupi vse. Šla boš v kako zdravilišče, da ozdraviš."

"Ah, kako rada bi živela."

V teh besedah, v teh edinih besedah je toliko koprnjenja umirajočega človeka po življenju, da se še Kovač stisne srce, čeprav je polno upanja.

"Včasih se mi je zdelo, da bi čisto lahko umrla. To je bilo takrat, ko sem bila še zdrava in sem jokala ... Sedaj se bojim umreti in bi rada živela ... tako rada bi živela ... Saj ni nič lepega pri nas ... kruha ni ... otroci so goli, ampak kljub temu ... kljub temu ... Življenje je vendarle lepo ... pride Tonček ... pride Jožek in mi reče

besedo, pa mi je dobro."

"Saj boš ozdravila, za denar se kupi vse, in tudi zdravje."

"Strah me je ... Včasih, ko sem sama in si ti v tovarni, otroci pa zunaj, vsa trepečem in se bojim. Sedaj se bo priplazila k meni, počasi mi bo položila roko na vrat ... ter davila ... In vi ste daleč proč ... sama sem v sobi in niti kričati ne bom mogla ..."

"Ozdravila boš."

"Tako rada bi živela ..."

"Da bi ti videla danes, ko smo se vsuli iz tovarne. Vsi smo pustili delo, ni eden ni ostal pri stroju. O, gospodje bodo videli, da nam treba zvišati plače!"

Jožek prihi v sobo. Na mlademu licu leži mrka senca, oči so mu objokane in skozi solze strmi preplašen pogled.

"Ata ..."

"Kaj je?"

"Pojdi ven."

"Zakaj?"

"Ven pojdi, ti bom nekaj povedal."

"Kar tukaj povej."

"Pojdi ven."

Oče uboga in gre iz sobe. Ko prideta v kuhinjo, Jožek zaihti, da mu zastaja sapa. Vidi se, da je preje zadrževal jok.

"Ata ... ali bo res ... mama ... umrla?"

Kovača zaboli v srcu. Saj je že mislil o tem, ali tako še nikoli, kakor je vprašal sedaj otrok.

"Ata, ali bo res mama umrla?"

"Kdo je rekel?"

"Sosedovi."

"Ne bo, Jožek, nič se ne boj in ne jokaj."

Jožek pa se ne da utolažiti. Usede v kot, nasloni se na zid in v ihtenju se mu stresa mlado telesce.

Kovaču se zazdi, da je sonce obledelo, nič več ne vidi žarke svetlobe, v kateri se kopije zemlja in tone v njej.

Tone pa jo vidi, ko pije poljub mladega dekleta.

"Se včeraj mi je bilo srce obu-

pano in polno, trepetal sem pred bodočnostjo, strah me je bilo tistega, kar ima dopolniti moje življenje ... Bal sem se, Frahica ... tebi pa sem lagal, da te rešim skrb ... Bal sem se ...

Kako naj jo navežem na sebe, ko ji ne bom mogel nuditi kruha za življenje? S kako pravico terjam njeno mladost za sebe, ko bo stradala ob meni? Prekrito, saj bom postal ubijalec.

In sem sklenil, da te pustim in grem ... radi tebe sem to sklenil ... Toda nisem imel moči, ni

mi dalo izpolniti mojega sklepa. Ljubezen ni dala. Ah, prekleto, kruh in ljubezen, to je dvojje ... In kruh je močnejši od ljubezni, to se pravi, takrat, če ga človek nima, da bi ga pomislil najdražjemu ... Sam bi stradal ... Ah, saj se ne da izraziti z besedo, le čuti lahko človek ...

Jaz sem trepetal in nisem vedel izhoda. Takrat sem preklel sebe in preklel sem uro, ko sem stopil prvič na vaš hrib ... ko oče tisti večer, saj se spominjam ...

"Da, bal sem se, radi tebe sem se bal in radi sebe. Sedaj ti lahko to pripovedujem, ko je vse za mano in ni treba trepetati pred ničemer več. Sedaj ne vem, Francka, vsaka skrb je nepotrebna. Lahko bova živela in lahko si bova kupila najpotrebnejše, saj bomo po končanem štrajku dovolj zaslužili."

(Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

HIŠNIKI—Stalno delo v velikih uradnih poslopih. Dnevno ali nočno delo. Visoka plača. Ob nedeljah in praznikih se ne dela.

FEDERAL RESERVE BANK
164 West Jackson Blvd.

POTREBUJEMO POMOČNIKA pri strojih. ALONZI FURNITURE CO. 1832 Hubbard St.

HIŠNICE—Stalno delo v velikih uradnih poslopih. Nič ribanja. Visoka plača. Ob nedeljah in praznikih se ne dela. Počitnice in bančni prazniki plačani.

FEDERAL RESERVE BANK
164 West Jackson Blvd.

3 USLUŽBENCE. "HOUSEMAN PORTER". Splošno čiščenje od 8. do 5.—\$30.00 tedensko. Stalno delo.

188 W. Randolph St., 22nd Floor
10 A. M.

Goebbels: "Ameriška delegacija! Bravo, vsa brata je tukaj!"

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani plačajo pri anketiranju \$1.20 za tednik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kenado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in . . .	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vala lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priložite polijem naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od naslednjih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Vojaki v kantini unije hotelskih delavcev v New Yorku.

Razdeljena poslopja v Ortoni, italijanskem mestu.